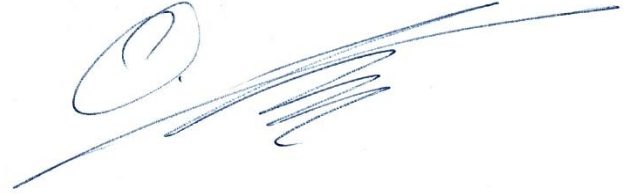

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЛИСАК ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 347.122

**ЗАХИСТ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ
У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук,
заслужений юрист України

Пилипенко Володимир Пилипович,

Навчально-науковий інститут міжнародного права,
інновацій і проєктної діяльності

Львівського університету бізнесу і права,
директор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Яра Олена Сергіївна,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України;

декан юридичного факультету;

доктор філософії в галузі права

Чернишова Валерія Юріївна,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,

доцент кафедри адміністративного,

фінансового та банківського права.

Захист відбудеться «21» березня 2025 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «21» лютого 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Триваючі процеси та умови воєнного стану, що характеризують сучасну державу та суспільство впродовж останніх років, неминуче призвели до формування нагальної проблеми захисту права власності, пошуку дієвих моделей нормативного регулювання, впровадження яких має вирішити стратегічно важливе завдання як задоволення потреб національної безпеки, так і створення умов належної реалізації приватних інтересів людей, населення та територіальних громад.

Використання майна в умовах спеціальних правових режимів, забезпечення ефективності відповідного інституту законодавства належить до важливих завдань правотворення, правореалізації та правозастосування в Україні.

Роль держави в умовах дії спеціального адміністративного режиму, яким є режим воєнного стану, як особливої системи, що має гарантувати реалізацію та захист конституційних прав і свобод особи загалом і права власності зокрема, неможливо недооцінювати.

Саме від ефективної організації діяльності органів публічної адміністрації в умовах спеціальних адміністративних режимів залежить як здатність захистити майнові права особи, так і вирішити важливе завдання із гарантування дотримання стандартів національної безпеки.

Адміністративне судочинство як гарант прав людини у відносинах з владою є дієвим механізмом захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, який забезпечує проведення у життя принципу відповідальності влади за свою діяльність перед людиною.

Зазначене зумовило невідкладну потребу у здійсненні комплексного дослідження проблематики захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Проблематика нормативного регулювання спеціальних адміністративних режимів стала актуальною для досліджень з питань державотворення починаючи з кінця XIX – початку XX століття, певною мірою досліджувалась у радянські часи, але очевидно активізувалась у сучасний період у наукових публікаціях таких учених, як: О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, Ю.А. Волкова, Є.В. Додін, О.Ю. Дубінський, С.В. Ківалов, Н.В. Коваленко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Є.В. Курінний, Ю.О. Легеза, Д.В. Лученко, О.В. Маковська, В.Я. Настюк, В.Ю. Чернишова, А.А. Шарая, О.С. Яра та інші.

У межах здійснених досліджень визначено проблематику питань з урегулювання публічно-управлінських відносин із організації функціонування суспільства в умовах спеціальних адміністративних режимів. Але при цьому наявні наукові публікації були здійснені у часи до повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію України, а тому характеризуються певною мірою як теоретичний базис для встановлення специфіки захисту майнових прав особи в умовах спеціальних адміністративних режимів. При цьому роки повномасштабного вторгнення зумовили необхідність здійснення комплексного узагальнення результатів діяльності адміністративних

судів із захисту права власності в умовах дії спеціального адміністративного режиму, яким є режим воєнного стану, що визначає актуальність цієї дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дисертаційного дослідження належить до пріоритетних у галузі адміністративного права України і спрямована на виконання основних положень Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015, Воєнної доктрини, затвердженої Указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015. Тематика дослідження узгоджується із п.п. 2 та 4 підрозділу «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», п. 2 підрозділу «Правове забезпечення в галузі національної безпеки та міжнародного правопорядку» Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр., затвердженої рішенням Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, «Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр.», схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. Дисертаційне дослідження виконано в рамках планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права».

Мета дослідження. Метою дослідження є з'ясування на основі аналізу законодавства України та узагальнень практики його реалізації, сутності, змісту, специфіки та концептуальних засад захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства задля розробки науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій із удосконалення його правового регулювання та перспектив розвитку.

Для досягнення цієї мети поставлено такі *задачі*:

- встановити поняття та сутність категорії «спеціальні правові режими»;
- здійснити класифікацію спеціальних правових режимів;
- охарактеризувати право власності громадян України як об'єкт відносин в умовах спеціальних правових режимів;
- описати гарантії захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів;
- визначити суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;
- встановити принципи та функції захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;
- відобразити особливості провадження із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;

– обґрунтувати напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Предметом дослідження є захист права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Методи дослідження. Формування методологічної основи дисертаційного дослідження зумовлене метою та його завданням і полягає у використанні комплексу філософсько-світоглядних, загальнонаукових, спеціально-наукових та конкретно-наукових методів пізнання, що дозволило здійснити комплексний аналіз проблеми та отримати достовірність висновків і можливість вирішення поставлених завдань згідно зі сформульованою метою.

За допомогою діалектичного методу, який є загальним методом пізнання дійсності та соціально-політичних процесів, створено та реалізовано можливості із встановлення поняття та сутності категорії «спеціальні правові режими», здійснення класифікації спеціальних правових режимів (підрозділи 1.1, 1.2). Логіко-семантичний метод став базисом для вирішення дослідницьких завдань із встановлення характеристики права власності громадян України як об'єкта відносин в умовах спеціальних правових режимів, а також здійснення опису гарантій захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів (підрозділи 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3). Використання методу компаративістики допомогло під час проведення комплексного порівняльно-правового аналізу організаційно-правових аспектів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4).

Зазначені вище методи дослідження використовувалися в комплексі, що забезпечило достовірність одержаних результатів наукового пошуку.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інші законодавчі та підзаконні акти органів публічної влади України, методологічні розробки органів виконавчої влади та місцевого самоврядування стосовно діяльності та правозастосування в умовах дії спеціальних адміністративно-правових режимів, судова практика Європейського суду з прав людини, зарубіжне законодавство, спрямоване на регулювання захисту права приватної власності в умовах спеціальних режимів.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані, аналізи й узагальнення практики діяльності Європейського суду з прав людини, проведений контент-аналіз періодичних видань та Інтернету.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вона є одним із перших досліджень, присвячених проблемним питанням захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Основними положеннями, що зумовлюють наукову новизну та виносяться на захист, є такі:

уперше:

– обґрунтовано необхідність: внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо нормативного доопрацювання у частині встановлення переліку обставин, що свідчать про порушення вимог спеціального адміністративного режиму воєнного стану; перегляду змісту статті 3 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», де важливо встановити коло гарантій належного захисту права приватної власності особи у частині, по-перше, відплатності відчуження майна чи надання еквіваленту його надання; по-друге, щодо встановлення вимоги зі збереження стратегічної цілі, задля якої відбувається вилучення земельної ділянки;

– обґрунтовано доцільність розгляду адміністративними судами всіх категорій справ щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, оскільки такі спори відповідають усім критеріям адміністративної юрисдикції, що зумовлює необхідність нормативного закріплення у КАС України процесуальних особливостей провадження за адміністративними позовами щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів;

– визнано, що стандартизація може бути корисним інструментом у процесі впровадження використання штучного інтелекту у процесі розгляду справ щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, оскільки вона може мінімізувати пов'язані з таким використанням ризики, встановлюючи вимоги до систем штучного інтелекту в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;

удосконалено:

– наукові та практичні підходи до встановлення змісту категорії «військове майно», на яке закріплюється режим права оперативного управління, що відбувається з моменту надходження майна до Збройних сил України і закріплення його за військовою частиною Збройних сил України;

– систему критеріїв класифікації спеціальних правових режимів, де виокремлено: їх правову природу (матеріально-правові та процесуально-правові режими); їх юридичний зміст (податково-правовий режим, митно-правовий режим, режим обігу валютних та грошових цінностей, режим використання об'єктів енергетики тощо); їх функціональне спрямування (режими

регулятивного впливу; режими охоронного впливу); територію дії спеціального режиму (загальнодержавний (або загальнонаціональний), регіональний, місцевий, об'єктовий чи локальний режими); їх час дії (постійно діючі, тимчасово діючі та ситуативні режими, дія яких пов'язується із настанням певної події); їх ступінь обмеження прав і свобод людини (загальні та спеціальні режими); характер діяльності (режим оперативно-розшукової діяльності, режим здійснення туристичної діяльності, режим польотів тощо); ступінь зовнішньої та внутрішньої небезпеки (режими, коли захищається державна цілісність та кордон; режими, коли захищається громадський порядок; режими, коли захищається громадська безпека); форми реалізації (пільгові та обмежувальні правові режими); ціль запровадження (забезпечення стабільності держави; забезпечення вимог екологічної безпеки; забезпечення оперативного управління майном тощо);

– наукові підходи до класифікації суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, які поділено на суб'єктів здійснення адміністративного процесу, суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що мають особистий інтерес, та суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що сприяють досягненню мети адміністративного процесу;

набули подальшого розвитку:

– розуміння спеціального правового режиму в межах адміністративно-правового регулювання, що має відображати встановлення сутності взаємодії населення та держави задля забезпечення вимог національної безпеки, безпеки суверенітету, економічної безпеки тощо;

– наукові підходи до розуміння категорії «суб'єкт захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства», яка охоплює два складники: правову здатність набуття суб'єкта та адміністративну правосуб'єктність, якою конкретизується правовий статус;

– наукові підходи до класифікації загальних принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, до яких віднесено: верховенство права, законність, рівність, відкритість, гласність тощо; до засадничих принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства віднесено принципи: ефективності, прозорості та доступності, оскільки саме ці принципи захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства зумовлюють функціональний складник захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;

– обґрунтування щодо доповнення КАС України таким видом адміністративного позову, як колективний (груповий) позов.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення і висновки, рекомендації та пропозиції, зроблені у дослідженні, можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки проблеми захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;

– у навчальному процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів, лекцій, практичних і семінарських занять з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес»;

– у правотворчості – для вдосконалення законодавства, спрямованого на захист права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства;

– у правозастосуванні – для вдосконалення практичної діяльності органів публічної адміністрації задля захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження були оприлюднені та доповідалися на 4 науково-практичних конференціях, зокрема: «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 7–8 лютого 2024 р.); «Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану» (Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р.); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 2024 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 9 наукових працях, серед яких 4 наукові статті опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, 1 наукова праця – в іноземному фаховому виданні, та 4 тези доповідей на міжнародних науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 231 сторінка, основний зміст – 175 сторінок. Список використаних джерел налічує 216 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету й завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію і публікацію результатів дослідження, його структуру.

Розділ 1 «Загальна характеристика захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів» складається з чотирьох підрозділів. У підрозділі 1.1 *«Поняття та сутність категорії “спеціальні правові режими”»* визначено, що категорія «правовий режим» складається із певних принципів, нормативних вимог, адміністративних процедур, впровадження яких здатне досягти певної мети, у якій зацікавлений суб'єкт (чи суб'єкти). Обґрунтовано, що спеціальний правовий режим у межах адміністративно-правового регулювання має розумітися у встановленні сутності взаємодії населення та держави задля забезпечення вимог національної безпеки, безпеки суверенітету, економічної безпеки тощо, що визначаються певною сукупністю методів імперативного впливу та формуються під впливом обставин, задля яких вони встановлюються та ними трансформуються. Зроблено висновок, що застосування спеціальних правових режимів в адміністративному праві переслідує безпосередньо усунення чи мінімізацію зовнішніх та внутрішніх загроз цілісності території держави, її економічній, екологічній безпеці, безпеці громадян та об'єктів відносин. Визначено, що розуміння категорій «правовий режим», «спеціальний правовий режим», «адміністративно-правовий режим» зводиться до його розуміння як: сукупності методів та способів впливу на об'єкт взаємодії людини, суспільства та держави; домінування засад імперативності втручання владного суб'єкта до сфери правовідносин; спрямування на забезпечення цілей та функцій із дотриманням вимог національної безпеки та охорони громадського порядку. Обґрунтовано, що під спеціальним правовим режимом має розумітися сукупність засобів, методів, способів та настанов, впровадження яких здійснюється із переслідуванням мети забезпечення вимог національної безпеки, панування громадського правопорядку, законності, дотримання стандартів екологічної безпеки та економічної безпеки, що є складником державного суверенітету країни, її цілісності, та досягається в процесі застосування певних обмежувальних адміністративних процедур з боку владних суб'єктів, що визначається ситуативністю впливу та історичною зумовленістю відповідних процесів регулювання, реалізації та застосування.

У підрозділі 1.2 *«Класифікація спеціальних правових режимів»* встановлено, що спеціальний правовий режим трактується: як законність; як певний нормативний порядок; як сукупність проваджень, що встановлюють зміст суспільних правовідносин та гарантують захист прав та свобод людини, її інтересів. Визначено, що розуміння правового режиму у сучасних реаліях базується на дослідженні внутрішніх взаємозумовлюючих зв'язків між його елементами та структурними характеристиками. Здійснено класифікацію спеціальних правових режимів за такими критеріями, як: правова природа (матеріально-правові та процесуально-правові режими); юридичний зміст (податково-правовий режим, митно-правовий режим, режим обігу валютних та грошових цінностей, режим використання об'єктів енергетики тощо); функціональне спрямування (режими регулятивного впливу; режими охоронного впливу); територія дії спеціального режиму (загальнодержавний (або загальнонаціональний), регіональний, місцевий, об'єктовий чи локальний

режими); час дії (постійно діючі, тимчасово діючі та ситуативні режими, дія яких пов'язується із настанням певної події); ступінь обмеження прав і свобод людини (загальні та спеціальні режими); функціонування окремих об'єктів (режим територій природо-заповідного фонду; режим ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, пам'яток природи, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва); характер діяльності (режим оперативно-розшукової діяльності, режим здійснення туристичної діяльності, режим польотів тощо); ступінь зовнішньої та внутрішньої небезпеки (режими, коли захищається державна цілісність та кордон; режими, коли захищається громадський порядок; режими, коли захищається громадська безпека); форми реалізації (пільгові та обмежувальні правові режими); ціль запровадження (забезпечення стабільності держави; забезпечення вимог екологічної безпеки; забезпечення оперативного управління майном тощо). Обґрунтовано доцільність здійснення класифікації спеціальних адміністративних режимів за такими критеріями, як: предмет нормативного регулювання (режим оподаткування діяльності суб'єктів господарювання; режим справляння податку на нерухоме майно; режим транспортної системи тощо); метод нормативного регулювання.

У підрозділі 1.3 «Право власності громадян України як об'єкт відносин в умовах спеціальних правових режимів» охарактеризовано право власності громадян України як об'єкта відносин в умовах спеціальних правових режимів. Визначено, що режим права власності залежно від характеристики об'єктів взаємодії правовідносин поділено на: режим нерухомого майна; режим майна публічних установ; режим майна приватних установ; режим майна державного підприємства; режим майна казенного підприємства; режим майна об'єкта оборони тощо. Встановлено, що підставами для виникнення права власності є: укладення правочинів та договорів як їх різновидів; ухвалення управлінського рішення, що належить до системи юридичних фактів, настання яких призводить до виникнення, зміни чи припинення правовідношення; створення нової речі або переробка майна, що вже втратило цінність для інших учасників правовідносин; унаслідок учинення делікту (порушення правових положень законодавства) під час здійснення господарської (підприємницької) діяльності; чи інших обставин. Встановлено, що режим оперативного управління, який встановлюється для військового майна, допускає здійснення процедури його відчуження у разі наявності такої потреби, що має здійснюватися Міністерством оборони України через уповноважені Кабінетом Міністрів України підприємства та організації, визначені ним за результатами тендера, після його списання. Рішення про відчуження військового майна, що є придатним для подальшого використання, але не знаходить застосування у повсякденній діяльності військ, надлишкового майна, а також цілісних майнових комплексів та іншого нерухомого майна приймає Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства оборони України. Наголошено, що встановлення режиму права власності як певного речового права має здійснюватися задля досягнення певної стратегічно важливої мети для держави та суспільства, має відображатися на задоволенні публічного інтересу. Підкреслено, що відсутність стратегічно важливої мети для розвитку та

функціонування держави та громадянського суспільства є свідченням відсутності нормативної необхідності регламентації спеціального режиму використання майна, але при цьому є свідченням наявності цивільно-правових чи господарсько-правових відносин.

У **підрозділі 1.4 «Гарантії захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів»** досліджено гарантії захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів. Обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення вимоги ухвалення рішення про примусове вилучення майна у зв'язку із суспільними потребами, що має здійснюватися виключно у судовому порядку, як право, яке передбачене нормою Конституції України, як норми прямої дії, що вимагає внесення змін до КАС України у частині регламентації особливостей таких судових проваджень, де основним пріоритетом має визнаватися пріоритет оперативного задоволення публічного інтересу, що домінує в умовах спеціальних правових режимів загалом і в умовах воєнного стану зокрема і визначає стратегію функціонування держави та суспільства. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо нормативного доопрацювання у частині встановлення переліку обставин, що свідчать про порушення вимог спеціального адміністративного режиму воєнного стану. Наголошено, що здійснення процедур відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності має розглядатися як виключні підстави, адже, як було встановлено, право приватної власності є базисом для суспільного розвитку та державотворення. Обґрунтовано доцільність перегляду змісту статті 3 Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності», де важливо встановити коло гарантій належного захисту права приватної власності особи у частині, по-перше, відплатності відчуження майна чи надання еквіваленту його надання; по-друге, щодо встановлення вимоги зі збереження стратегічної цілі, задля якої відбувається вилучення земельної ділянки. На підставі огляду національної судової практики зроблено висновок, що застосування гарантій захисту майнових прав та інтересів особи в умовах спеціальних адміністративно-правових режимів загалом і режиму воєнного стану зокрема вимагає встановлення взаємозв'язку між особою, що видала індивідуальний адміністративний акт, та особою, права якої внаслідок такої дії можуть бути прямо чи опосередковано порушені, де взаємозв'язок має визначатися як безпосереднє здійснення стосовно підвладного суб'єкта публічно-управлінських функцій.

Розділ 2 «Реалізація захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства» доведено, що суб'єктами захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства доцільно визнати особу, яка є носієм прав та обов'язків в адміністративно-судочинних правовідносинах з приводу відправлення правосуддя адміністративними судами. Категорія «суб'єкт захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства» охоплює два складники: правову здатність набуття суб'єкта та адміністративну правосуб'єктність, якою конкретизується правовий статус. Обґрунтовано, що в адміністративному судочинстві поняття «суб'єкт» є більш широким поняттям порівняно з категорією «учасник». Відповідно, суб'єктом захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства можна визнати фізичну та юридичну особу, яка має правові підстави та можливості, що відтворюються через адміністративну процесуальну правоздатність. Суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства доцільно поділити на суб'єктів здійснення адміністративного процесу, суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що мають особистий інтерес, та суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що сприяють досягненню мети адміністративного процесу. До суб'єктів здійснення адміністративного процесу віднесено адміністративні суди, суб'єктів владних повноважень, а також усі державні формування та органи місцевого самоврядування, наділені владними повноваженнями щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, зокрема пов'язаного з їх розглядом та вирішенням. До суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що мають особистий інтерес, доцільно віднести сторони провадження (як колективних, так й індивідуальних суб'єктів), зокрема, заявників, позивачів, відповідачів, третіх осіб, а також їхніх представників тощо (фізичних та юридичних осіб). До суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що сприяють досягненню мети адміністративного процесу, варто віднести тих осіб, які не мають особистої зацікавленості у справі, зокрема представників органів публічної влади, представників суспільних (громадських) інтересів, експертів, спеціалістів, перекладачів, членів НКР тощо.

У підрозділі 2.2 «Принципи та функції захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства» констатовано, що Україна робить значні кроки для вдосконалення принципів адміністративного судочинства та наближення їх до європейських стандартів. Однак усе ще існує низка питань, які потребують подальшого розвитку та вдосконалення. Це вимагає продовження активного впровадження європейських стандартів в українське законодавство та

подальшого вивчення якісних змін, що відбуваються у функціонуванні системи адміністративного правосуддя. Для успішної інтеграції України в європейський простір необхідно вжити всіх необхідних заходів для забезпечення принципів адміністративного правосуддя. Це означає ретельну правову гармонізацію, забезпечення незалежності судів, створення прозорих механізмів та доступу до інформації, а також забезпечення ефективного правового захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. Зроблено висновок, що: 1) система адміністративного судочинства України має відповідати європейським стандартам та нормам; 2) забезпечення повної незалежності адміністративних судів у процесі захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства є ключовою вимогою; 3) ефективна система прозорості та доступу до інформації в процесі захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства є засадничим фактором забезпечення оптимального механізму захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства; 4) забезпечення ефективного правового захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства не менш важливе. Кожен повинен мати можливість відстоювати свої права в процесі захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства; 5) міжнародне співробітництво та досвід європейських партнерів також повинні сприяти поліпшенню процесу захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства; 6) до загальних принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства доцільно віднести: верховенство права, законність, рівність, відкритість, гласність тощо; 7) до засадничих принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства віднесено принципи: ефективності, прозорості та доступності, оскільки саме ці принципи захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства зумовлюють функціональний складник захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства; 8) функціями захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства визначено: здійснення правосуддя; здійснення судового контролю; припинення та попередження. Підкреслено, що забезпечення цих принципів та функцій захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства дозволить національній судовій системі стати більш прозорою, справедливою та ефективною, що наблизить її до європейських стандартів та цінностей. Цей шлях відкриє нові можливості для інтеграції нашої держави та її розвитку в міжнародному контексті.

У підрозділі 2.3 «*Провадження із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства*» на підставі проведеного аналізу вказано, що провадження із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства складається із таких стадій адміністративного процесу, як: відкриття провадження (ст.ст. 168–172 КАС України); підготовче провадження (ст.ст. 173–183 КАС України); врегулювання публічно-правового спору за участю судді (ст.ст. 184–188 КАС України); розгляд адміністративної справи по суті (ст.ст. 192–256 КАС України); апеляційне провадження (апеляційне оскарження) (ст.ст. 292–326 КАС України); касаційне провадження (касаційне оскарження) (ст.ст. 327–360 КАС України); перегляд судових рішень Великою Палатою Верховного Суду (ст.ст. 346, 347 КАС України); перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами (ст.ст. 361–369 КАС України); виконавче провадження (виконання судових рішень в адміністративних справах (ст.ст. 370–383 КАС України, Закон України «Про виконавче провадження»)).

Зауважено, що кількість, зміст та особливості стадій процесу захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства безпосередньо залежать від виду адміністративної справи та форми розгляду та вирішення публічно-правових спорів щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

У підрозділі 2.4 «*Напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства*» запропоновано такі напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, як: 1) розробка та впровадження ефективної та надійної цифрової інфраструктури; 2) активізація міждисциплінарних досліджень для впровадження процесуальних принципів у процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства у системи штучного інтелекту: алгоритми, що використовуються у системі правосуддя, повинні відповідати правовим принципам, що регулюють діяльність судів. Крім того, системи штучного інтелекту мають бути прозорими та зрозумілими для своїх користувачів. А також вирішення судових справ у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства часто вимагає інтерпретаційного судження, врахування ситуаційних змінних, судової практики та необхідності неупередженого зважування різних інтересів. Тому системи штучного інтелекту повинні бути розроблені таким чином, щоб враховувати ці функції. Дуже важливо забезпечити, щоб процесуальні принципи та гнучкість інтерпретації були інтегровані у системи штучного інтелекту для прийняття справедливих, обґрунтованих рішень; 3) підтримання людського фактора: акт судочинства у судах не є лише процесуальним, він має глибокий емоційний та психологічний

вимір для тих, хто бере в ньому участь. Цифрова трансформація судової системи не повинна призводити до ерозії людського фактора, який є невід'ємною частиною здійснення правосуддя; 4) забезпечення незалежності в автоматизованому прийнятті рішень (ADM): автоматизація представляє новий вимір старого принципу незалежності судової влади. ADM у судовій системі, як і людські судді, має бути неупередженим і незалежним від будь-яких зовнішніх факторів. Тоді як автоматизовані системи мають значний потенціал у підвищенні ефективності відправлення правосуддя, незалежність систем ADM – їхня здатність приймати рішення без зовнішнього впливу чи упередженості – є фундаментальною для їхньої ролі в демократичній та справедливій правовій системі. Отже, забезпечення незалежності цих систем та її впровадження на технічному, етичному та регуляторному рівнях набуває великого значення. Вказано, оскільки сучасні реалії вимагають від людства все більшого переходу до цифрової епохи та впровадження штучного інтелекту у судові системи, дуже важливо, щоб було дотримано принципи правосуддя, орієнтовані на людину. Незважаючи на те, що штучний інтелект може підвищити ефективність і допомогти з процедурними завданнями в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, він також може поставити під загрозу людські елементи емпатії, розуміння та тонких юридичних тлумачень, які лежать в основі нашої системи правосуддя. Стандартизація може бути корисним інструментом у цьому аспекті: вона може мінімізувати ризики, встановлюючи вимоги до систем штучного інтелекту у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає у з'ясуванні на основі аналізу законодавства України та узагальнень практики його реалізації сутності, змісту, специфіки та концептуальних засад захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства задля розробки науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій із удосконалення його правового регулювання та перспектив розвитку. За результатами дисертаційної роботи сформульовані такі основні висновки:

1. Обґрунтовано, що під спеціальним правовим режимом має розумітися сукупність засобів, методів, способів та настанов, впровадження яких здійснюється із переслідуванням мети забезпечення вимог національної безпеки, панування громадського правопорядку, законності, дотримання стандартів екологічної безпеки та економічної безпеки, що є складовою частиною державного суверенітету країни, її цілісності, та досягається в процесі застосування певних обмежувальних адміністративних процедур з боку владних суб'єктів, що визначається ситуативністю впливу та історичною зумовленістю відповідних процесів регулювання, реалізації та застосування.

2. Здійснено класифікацію спеціальних правових режимів за такими критеріями, як: правова природа (матеріально-правові та процесуально-правові режими); юридичний зміст (податково-правовий режим, митно-правовий режим, режим обігу валютних та грошових цінностей, режим використання об'єктів енергетики тощо); функціональне спрямування; територія дії спеціального режиму (загальнодержавний (або загальнонаціональний), регіональний, місцевий, об'єктовий чи локальний режими); час дії (постійно діючі, тимчасово діючі та ситуативні режими, дія яких пов'язується із настанням певної події); ступінь обмеження прав і свобод людини (загальні та спеціальні режими); функціонування окремих об'єктів (режим територій природо-заповідного фонду; режим ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, пам'яток природи, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва); характер діяльності (режим оперативно-розшукової діяльності, режим здійснення туристичної діяльності, режим польотів тощо).

3. Режим права власності залежно від характеристики об'єктів взаємодії правовідносин поділено на: режим нерухомого майна; режим майна публічних установ; режим майна приватних установ; режим майна державного підприємства; режим майна казенного підприємства; режим майна об'єкта оборони тощо.

4. Визначено, що система гарантій захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів складається із: гарантій забезпечення захисту права приватної власності в умовах примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності; право звернення до суду з оскарження рішень про обмеження у реалізації майнових прав особою; процедури взяття на спеціальний державний облік та специфіку державної реєстрації майна, що змінило порядок його використання в умовах спеціальних адміністративних режимів.

На підставі огляду національної судової практики зроблено висновок, що застосування гарантій захисту майнових прав та інтересів особи в умовах спеціальних адміністративно-правових режимів загалом і режиму воєнного стану зокрема вимагає встановлення взаємозв'язку між особою, що видала індивідуальний адміністративний акт, та особою, права якої внаслідок такої дії можуть бути прямо чи опосередковано порушено, де взаємозв'язок має визначатися як безпосереднє здійснення стосовно підвладного суб'єкта публічно-управлінських функцій.

5. Обґрунтовано, що суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства доцільно поділити на суб'єктів здійснення адміністративного процесу, суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що мають особистий інтерес, та суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що сприяють досягненню мети адміністративного процесу. До суб'єктів здійснення адміністративного процесу віднесено адміністративні суди, суб'єктів владних повноважень, а також усі державні формування та органи місцевого самоврядування, наділені владними

повноваженнями щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, зокрема пов'язаного з їх розглядом та вирішенням. До суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що мають особистий інтерес, віднесено сторони провадження (як колективних, так і індивідуальних суб'єктів), зокрема заявників, позивачів, відповідачів, третіх осіб, а також їхніх представників тощо (фізичних та юридичних осіб). До суб'єктів захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів, що сприяють досягненню мети адміністративного процесу, віднесено тих осіб, які не мають особистої зацікавленості у справі, зокрема представників органів публічної влади, представників суспільних (громадських) інтересів, експертів, спеціалістів, перекладачів, членів НКР тощо.

Визнано, що адміністративний суд є особливим суб'єктом захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів. Доведено, що всі категорії справ щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів мають розглядатися виключно адміністративними судами, оскільки такі спори відповідають усім критеріям адміністративної юрисдикції.

Запропоновано внести зміни до ст. 267 КАС України «Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності», виклавши у такій редакції:

Ст. 267 «Особливості провадження у справах за адміністративними позовами щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів».

1. Право звернутися з адміністративним позовом щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів мають фізичні чи юридичні особи.

2. Адміністративні справи щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів розглядаються та вирішуються апеляційним адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених цим Кодексом.

3. Позовна заява щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів подається до адміністративного суду без сплати судового збору.

4. Суд вирішує адміністративні справи щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів за правилами загального позовного провадження.

5. У рішенні адміністративного суду про задоволення позову зазначається інформація про: об'єкт примусового відчуження; умови попереднього повного відшкодування вартості майна, збитків, заподіяних власнику внаслідок примусового відчуження, та їх розмір, визначений відповідно до закону; строк, протягом якого власник має звільнити/передати майно; джерело фінансування витрат, пов'язаних із примусовим відчуженням.

6. Судом апеляційної інстанції у справах щодо оскарження рішень суб'єкта владних повноважень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності про примусове відчуження майна в умовах спеціальних правових режимів є Верховний Суд. Судові рішення Верховного Суду набувають законної сили з моменту проголошення і не можуть бути оскаржені.

6. Доведено, що для успішної інтеграції України в європейський простір необхідно вжити всіх необхідних заходів для забезпечення принципів адміністративного правосуддя. Це означає ретельну правову гармонізацію, забезпечення незалежності судів, створення прозорих механізмів та доступу до інформації, а також забезпечення ефективного правового захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Зроблено висновок, що до загальних принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства доцільно віднести: верховенство права, законність, рівність, відкритість, гласність тощо; до засадничих принципів захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства віднесено принципи: ефективності, прозорості та доступності, оскільки саме ці принципи захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства зумовлюють функціональний складник захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства; функціями захисту приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства визначено: здійснення правосуддя; здійснення судового контролю; припинення та попередження.

7. Обґрунтовано, що провадження із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства має відбуватися за правилами загального позовного провадження; кількість, зміст та особливості стадій провадження із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства безпосередньо залежать від категорії адміністративної справи.

8. Запропоновано такі напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства:

1. Розробка та впровадження ефективної та надійної цифрової інфраструктури в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

2. Активізація міждисциплінарних досліджень для впровадження процесуальних принципів у процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства у системи штучного інтелекту.

3. Підтримання людського фактора в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Забезпечення незалежності в автоматизованому прийнятті рішень у процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Лисак О.М. Поняття та сутність категорії «спеціальні правові режими». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 21–24. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/2>.

2. Лисак О.М. Класифікація спеціальних правових режимів. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 2. С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.2.5>.

3. Лисак О.М. Окремі напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. *Право і суспільство*. 2024. № 3. С. 463–470. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.71>.

4. Лисак О.М. Суб'єкти захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. *Право та державне управління*. 2024. № 1. С. 485–492. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.69>.

5. Лисак О.М. Принципи та функції захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 3(63). P. 130–136. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.3.21>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Лисак О.М. Право власності громадян України як об'єкт відносин в умовах спеціальних правових режимів. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 234–236. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-55>.

2. Лисак О.М. Реалізація режиму права власності в умовах спеціальних адміністративних режимів. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану* : міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 199–201. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-59>.

3. Лисак О.М. Режим майна, що використовується для потреб оборони: адміністративно-правовий аспект. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 181–184. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-43>.

4. Лисак О.М. Проведення із захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 291–293. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-83>.

АНОТАЦІЇ

Лисак О.М. Захист права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

У роботі вирішено наукове завдання зі здійснення загальної характеристики захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів. У межах першого розділу вирішені завдання зі встановлення поняття та сутності категорії «спеціальні правові режими»; здійснено класифікацію спеціальних правових режимів; охарактеризовано право власності громадян України як об'єкта відносин в умовах спеціальних правових режимів; описано систему гарантій захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів. Досягнення визначених цілей та завдань дозволило обґрунтувати такі висновки.

Визначено, що категорія «правовий режим» належить до складних, багаторівневих юридичних конструкцій, які не можуть бути однозначно оцінені лише з позиції адміністративного права та процесу. Обґрунтовано, що режим складається із певних принципів, нормативних вимог, адміністративних процедур, впровадження яких здатне досягти певної мети, у якій зацікавлений суб'єкт (чи суб'єкти). Визначено, що правовий режим завжди пов'язує з певною сферою суспільних правовідносин, а отже, для правового режиму притаманні всі ознаки, що їх характеризують, – унормування актами чинного законодавства, закріплення санкцій за недотримання встановлених обмежень,

створення системи гарантій належності дотримання прав і свобод людини у певних умовах режиму.

На підставі узагальнення наявних підходів до розуміння категорії «режим» зроблено висновок про неоднозначність встановлення її сутності, що вимагає врахування певного контексту реалізації тих чи інших нормативних регуляторів. Встановлено, що у чинному законодавстві України категорія «режим» використовується найчастіше як визначення змісту певної сукупності безпекових стандартів та вимог. Визначено, що застосування категорії «правовий режим» має визначатися через порядок використання об'єктів права власності, дотримання вимог національної безпеки, режиму державного кордону.

Серед системи режимів здійснення майнових прав у спеціальних адміністративних умовах виокремлено: здійснення речових прав на житло; здійснення речових прав на транспортний засіб; володіння та користування майном публічних установ на праві оперативного управління; володіння та користування майном осіб на праві повного господарського відання.

Обґрунтовано, що спеціальний правовий режим у межах адміністративно-правового регулювання має розумітися у встановленні сутності взаємодії населення та держави задля забезпечення вимог національної безпеки, безпеки суверенітету, економічної безпеки тощо, що визначаються певною сукупністю методів імперативного впливу та формуються під впливом обставин, задля яких вони встановлюються та ними трансформуються.

Зроблено висновок, що застосування спеціальних правових режимів в адміністративному праві переслідує безпосередньо усунення чи мінімізацію зовнішніх та внутрішніх загроз цілісності території держави, її економічній, екологічній безпеці, безпеці громадян та об'єктів відносин. Визначено, що розуміння категорій «правовий режим», «спеціальний правовий режим», «адміністративно-правовий режим» зводиться до його розуміння як: сукупності методів та способів впливу на об'єкт взаємодії людини, суспільства та держави; домінування засад імперативності втручання владного суб'єкта до сфери правовідносин; спрямування на забезпечення цілей та функцій із дотримання вимог національної безпеки та охорони громадського порядку.

До особливостей спеціальних режимів у сфері адміністративно-правових відносин віднесено: особливий суб'єктний склад взаємодії, що виникає між людиною, суспільством та державою, що полягає в участі владного суб'єкта у таких взаєминах, що встановлюються, змінюються та припиняються в умовах спеціальних правових режимів; спеціальну функціональну мету; історико-соціальний та політичний аспекти установа.

Ключові слова: адміністративне судочинство, власність, право власності, спеціальні правові режими.

Lysak O.M. Protection of the right of private property in the conditions of special legal regimes in the order of administrative proceedings. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2025.

The paper solves the scientific task of implementing the general characteristics of the protection of private property rights in the conditions of special legal regimes. Within the framework of the first section, the tasks of establishing the concept and essence of the category of “special legal regimes” are solved; classification of special legal regimes is carried out; the property right of citizens of Ukraine as an object of relations under special legal regimes is characterized; the system of guarantees for the protection of private property rights under special legal regimes is described. The achievement of the defined goals and objectives made it possible to substantiate such conclusions.

It is determined that the category of “legal regime” refers to complex, multi-level legal constructions that cannot be unambiguously assessed only from the standpoint of administrative law and process. It is substantiated that the regime consists of certain principles, regulatory requirements, administrative procedures, the implementation of which is able to achieve a certain goal in which the subject (or subjects) are interested. It is determined that the legal regime is always associated with a certain sphere of social legal relations, and therefore, the legal regime is characterized by all the features that characterize them – regulation by acts of current legislation, consolidation of sanctions for non-compliance with the established restrictions, creation of a system of guarantees of proper observance of human rights and freedoms in certain conditions of the regime.

On the basis of generalization of existing approaches to understanding the category of “regime” it is unequivocally concluded that the establishment of its essence is ambiguous, which requires taking into account a certain context for the implementation of certain regulatory regulators. It is established that in the current legislation of Ukraine the category of “regime” is most often used as a definition of the content of a certain set of security standards and requirements. It is determined that the application of the category of “legal regime” should be determined through the procedure for the use of property rights, compliance with national security requirements, and the regime of the state border.

Among the system of regimes for exercising property rights in special administrative conditions, the following are distinguished: exercising property rights to housing; exercising proprietary rights to the vehicle; possession and use of property of public institutions on the right of operational management; possession and use of property of persons on the right of full economic management.

It is substantiated that the special legal regime within the framework of administrative and legal regulation should be understood in establishing the essence of interaction between the population and the state in order to ensure the requirements of national security, security, sovereignty, economic security, etc., which are determined by a certain set of methods of imperative influence, and are formed under the influence of the circumstances for which they are established and transformed by them.

It is concluded that the application of special legal regimes in administrative law directly pursues the elimination or minimization of external and internal threats to the integrity of the territory of the state, its economic, environmental security, security of citizens and objects of relations.

It is determined that the understanding of the categories of “legal regime”, “special legal regime”, “administrative and legal regime” is reduced to its understanding as: a set of methods and ways of influencing the object of interaction between a person, society and the state; dominance of the principles of imperative interference of the authority in the sphere of legal relations; aimed at ensuring the goals and functions of compliance with the requirements of national security and protection of public order.

Key words: administrative proceedings, property rights, property, special legal regimes.

Підписано до друку 20.02.2025. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1131.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.